

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τμήμα Νομικής Σχολής Αθηνών

Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Δημοσίου Δικαίου

Συνταγματικό Δίκαιο – Ανδρέας Δημητρόπουλος

Ευγενία Αριστείδου Μακρή

**Ευρωπαϊκά Συντάγματα. Το Νέο Αλβανικό Σύνταγμα. Εκδοχές Αμέσου
Δημοκρατίας. Θέματα εντός και εκτός Δημοψηφισμάτων. Κριτική.**

Αθήναι – Ιούνιος 2005

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Α. Εισαγωγικά και πληροφοριακά στοιχεία. Ευρωπαϊκή και εθνική διάσταση.-

Β. Παραπληρωματικότητα αντιπροσωπευτικού και δημοψηφισματικού χαρακτήρα.

Κατάλογος μορφών αμέσου δημοκρατίας. Ανάπτυξη επιμέρους εκφάνσεων.-

Γ. Απαγορευμένα θέματα. Κριτική αποτίμηση. Σχόλια. Συμπέρασμα.-

Δ. Παράρτημα συνταγματικών διατάξεων.-

Α!

α!

1.- Το Αλβανικό Σύνταγμα ψηφίστηκε από το Λαϊκό Κοινοβούλιο την 21^η Οκτωβρίου του 1998. Ενεκρίθη από τον Λαό της Αλβανικής Πολιτείας **με δημοψήφισμα τον Νοέμβριο** του ίδιου έτους. Χωρίζεται σε **δεκαοκτώ (18) μέρη** και περιλαμβάνει **εκατόν – ογδόντα - τρία (183) άρθρα**. Βρίσκεται σε αρμονία με τον δημοκρατικό **ευρωπαϊκό κόσμο** και οι Αλβανοί πολίτες πιστεύουν ότι **«εδώ ξεκινά το μέλλον»**.-

β!

2.- Το νέο Σύνταγμα **αξιοποιεί** ικανοποιητικά : **α)** Την **Συνταγματική Εμπειρία** των άλλων μετα – κομμουνιστικών κρατών, **β)** Την **Επιστημονική Βοήθεια** της διεθνούς κοινότητας και **γ)** Τις **Ιδιομορφίες** και τις **Ανάγκες** του Αλβανικού λαού.-

3.- Κινείται στο επίπεδο του **ευρωπαϊκού θεσμικού μέσου όρου**. Ανταποκρίνεται στο **θεσμικό κεκτημένο** της κοινής ευρωπαϊκής συνταγματικής πρακτικής και στη **νομολογία** του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ). Στη γέννηση και τη δημιουργία του συμμετείχαν **εντόνως** ο

Αλβανικός Λαός και πολλές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ). Το 25% των άρθρων του Συνταγματικού σχεδίου τροποποιήθηκε ύστερα από προτάσεις που υπέβαλαν οι Αλβανοί πολίτες. Το Σύνταγμα με παρρησία, εν τοις πράγμασι, παραδέχεται ότι η Αλβανική Πολιτεία **μόνον με τις δικές τις εμπειρίες** μπορεί να διαμορφώσει τους καταλληλότερους για αυτήν θεσμούς [Τσάτσος – Κατρούγκαλος, *Το Αλβανικό Σύνταγμα*, 2000 : 21 επ.].-

Β!

α!

4.- Το νέο Σύνταγμα, όχι παραλλήλως, αλλά σε αγαστή συνεργασία και **παραπληρωματικώς** με τους αντιπροσωπευτικούς θεσμούς [άρθρα 2 παρ. 2, 64, 108 παρ. 4, 109 παρ.1 και 110 παρ. 3], προβλέπει **προωθημένες μορφές** άμεσης δημοκρατίας. Η Αλβανική Δημοκρατία, καίτοι είναι αρκούντως νεαρά - από τις τελευταίες της ευρωπαϊκής ηπείρου, πιστώνεται με μεγάλη προθυμία την **θεσμική εμπειρία και λειτουργία** των άλλων ευρωπαϊκών λαών.-

5.- Η Αλβανική Συνταγματική Πολιτεία διαθέτει συνολικώς δεκαεννέα (19) μορφές ή δεκαεννέα (19) πρακτικές άμεσης δημοκρατίας. Πρακτικές και μορφές που **αφορούν το σύνολο** του συνταγματικού χάρτη. Θυμίζουν μια **εκδοχή καθετοποίησης** στις θεσμικές λειτουργίες της Πολιτείας, τη στιγμή που διατρέχουν όλα τα μέρη και τα κεφάλαια του συντάγματος **από** τις θεμελιώδεις διατάξεις και ελευθερίες, τις διεθνείς συμβάσεις, την τοπική αυτοδιοίκηση **μέχρι και τα** δικαστήρια, τις εκλογές, τη βουλή, τη νομοθετική δραστηριότητα, την αναθεώρηση. Διαδραματίζουν, λοιπόν, ξεκάθαρο **παιδαγωγικό ρόλο**, αφού διωσμώνουν τους πολίτες στην **καθημερινή συμμετοχή** για το τι μέλει γενέσθαι. Έτσι, κατοχυρώνεται :

- Η **ελεύθερη ίδρυση** και η **δημοκρατική οργάνωση των κομμάτων** [άρθρο 9].-
- Οι αρχές της **αποκέντρωσης** και της **τοπικής αυτονομίας** στην Τοπική Αυτοδιοίκηση [άρθρο 13].-

- Η ελευθερία της έκφρασης, του τύπου/ραδιοφώνου/τηλεόρασης και η απαγόρευση προληπτικής λογοκρισίας στα ΜΜΕ [άρθρο 22].-
- Το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι από τα δεκαοκτώ (18) χρόνια [άρθρο 45].-
- Η ελευθερία ίδρυσης και λειτουργίας συλλογικών οργανώσεων [άρθρο 46].-
- Η ελευθερία των συναθροίσεων [άρθρο 47].-
- Το δικαίωμα αναφοράς και υποβολής παρατηρήσεων στη Δημόσια Διοίκηση [άρθρο 48].-
- Η συνδικαλιστική ελευθερία [άρθρο 50].-
- Το δικαίωμα στην απεργία [άρθρο 51].-
- Η εκλογή των 2/3 (100/140) των βουλευτών με άμεση εκλογή χωρίς κομματικά ψηφοδέλτια και μόνον του 1/3 (40/140) των βουλευτών με κομματικό ψηφοδέλτιο [άρθρο 64].-
- Η πρόταση υποψηφιότητας βουλευτών και από τους εκλογείς [άρθρο 68 παρ. 1].-
- Η αρμοδιότητα νομοθετικής πρωτοβουλίας από είκοσι χιλιάδες (20.000) ψηφοφόρους [άρθρο 81 παρ. 1].-
- Η αυτοδιοίκηση μέσω και τοπικών δημοψηφισμάτων [άρθρο 108 παρ. 4].-
- Η κύρωση σύμβασης για την ανάθεση συγκεκριμένων κρατικών εξουσιών σε διεθνείς οργανισμούς μπορεί να γίνει με δημοψήφισμα [άρθρο 123 παρ. 3].-
- Η σύγκληση του Συνταγματικού Δικαστηρίου και με αίτηση των πολιτών, όταν έχουν έννομο συμφέρον [άρθρο 134 παρ. 1 περιπτ. 1].-
- Η πλουραλιστική σύνθεση και στελέχωση του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου (ΑΔΣ) [άρθρο 147 παρ. 1].-
- Η αρμοδιότητα να ζητηθεί η κατάργηση νόμου ή η διενέργεια δημοψηφίσματος επί θεμάτων ιδιαίτερης σημασίας από πενήντα χιλιάδες (50.000) πολίτες [άρθρο 150].-
- Η πλουραλιστική σύνθεση και στελέχωση της Κεντρικής Επιτροπής Εκλογών (ΚΕΕ) [άρθρο 154] και
- Η δυνατότητα διενέργειας δημοψηφίσματος για την αναθεώρηση του Συντάγματος [άρθρο 177].-

5.1.- Θεωρούμε ότι η πλουραλιστική σύνθεση και στελέχωση τόσο του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου (ΑΔΣ) όσο και της Κεντρικής Επιτροπής Εκλογών (ΚΕΕ) είναι όψεις, εκδοχές και λειτουργίες της άμεσης δημοκρατίας. Και τούτο, διότι αυτή η πλουραλιστική σύνθεση αποδεικνύει, πέραν πάσης καχυποψίας, ότι ο Αλβανικός Λαός επιλέγει συνειδητά την δημοκρατική νομιμότητα και στην διασταύρωση των λειτουργιών του κράτους. Αυτή η εξειδικευμένη και προσεκτική στελέχωση και σύνθεση των δύο οργάνων είναι το γνησιότερο δείγμα ότι οι πολίτες της Αλβανίας διδάχθηκαν από την σύγχρονη πολιτική και συνταγματική ιστορία

τους τη **χρεία της ευρύτερης δυνατής συμμετοχής** στα όργανα λειτουργίας και **ελέγχου** του κράτους.-

β!

6.- Οι μορφές και οι πρακτικές της άμεσης δημοκρατίας στο Αλβανικό Σύνταγμα **αναλυτικότερα** έχουν ως εξής :

7.- Η κυριαρχία στη δημοκρατία της Αλβανίας ανήκει στον λαό. **Ο λαός ασκεί την κυριαρχία** μέσω των εκπροσώπων του **ή** άμεσα [άρθρο 2 παρ. 1 και 2]. Οι διατάξεις του συντάγματος είναι **άμεσης εφαρμογής** εκτός από τις περιπτώσεις που το σύνταγμα ορίζει διαφορετικά [άρθρο 4 παρ. 3].-

8.- Τα πολιτικά **κόμματα** ιδρύονται ελεύθερα. Η οργάνωσή τους πρέπει να συνάδει προς τις **δημοκρατικές αρχές** [άρθρο 9 παρ. 1].-

9.- Η **τοπική αυτοδιοίκηση** στη Δημοκρατία της Αλβανίας στηρίζεται στην αρχή της **αποκέντρωσης** και ασκείται με βάση την αρχή της τοπικής αυτονομίας [άρθρο 13].-

10.- Η ελευθερία της έκφρασης προστατεύεται. Η ελευθερία του τύπου, της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης προστατεύεται **Απαγορεύεται η προληπτική λογοκρισία** στα μέσα μαζικής ενημέρωσης [άρθρο 22 παρ. 1, 2 και 3].-

11.- Κάθε πολίτης που έχει συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας του την ημέρα των εκλογών έχει το δικαίωμα να **εκλέγει** και να **εκλέγεται** [άρθρο 45 παρ. 1].-

12.- Καθένας έχει δικαίωμα να συμμετέχει σε **συλλογικές οργανώσεις** που επιδιώκουν νόμιμο σκοπό [άρθρο 46]. Η ελευθερία των **ειρηνικών και άοπλων συναθροίσεων** καθώς και η συμμετοχή σε αυτές προστατεύεται [άρθρο 47]. Καθένας, μόνος ή μαζί με άλλους, μπορεί να απευθύνει **αναφορές, προσφυγές ή παρατηρήσεις** στα δημόσια όργανα, που είναι υποχρεωμένα να απαντούν μέσα στις προθεσμίες και τις προϋποθέσεις που ορίζει ο νόμος [άρθρο 48]. Οι εργαζόμενοι

έχουν δικαίωμα να συνενώνονται ελεύθερα σε **συνδικαλιστικές οργανώσεις** για την προώπιση των επαγγελματικών τους συμφερόντων [άρθρο 50]. Το δικαίωμα **απεργίας** των εργαζομένων για θέματα εργασιακών σχέσεων προστατεύεται [άρθρο 51].-

13.- Η Βουλή αποτελείται από εκατόν σαράντα βουλευτές. Εκατό βουλευτές **εκλέγονται άμεσα σε μονοεδρικές** εκλογικές περιφέρειες με παραπλήσιο αριθμό εκλογέων. Σαράντα βουλευτές εκλέγονται από τα ψηφοδέλτια των κομμάτων ή/και των συνασπισμών των κομμάτων ανάλογα με την κατάταξή τους στο πρώτο γύρο των εκλογών. Ο γενικός αριθμός των βουλευτών κάθε κόμματος ή/και συνασπισμού κομμάτων πρέπει να είναι κατά το δυνατόν **ανάλογος** με τις έγκυρες ψήφους που έλαβαν σε όλη την επικράτεια στον πρώτο γύρο των εκλογών. Τα κόμματα που λαμβάνουν λιγότερο από 2,5 % και οι συνασπισμοί των κομμάτων που λαμβάνουν λιγότερο από 4% των εγκύρων ψήφων σε όλη την επικράτεια στο πρώτο γύρο των εκλογών δεν εκλέγουν βουλευτές από τα αντίστοιχα κομματικά ψηφοδέλτια [άρθρο 64]. **Υποψήφιοι** βουλευτές **προτείνονται** μόνο από τα πολιτικά κόμματα, από τους συνασπισμούς των κομμάτων **και από τους εκλογείς** [άρθρο 68 παρ. 1].-

14.- Δικαίωμα **πρότασης νόμου** έχει το Υπουργικό Συμβούλιο, κάθε βουλευτής καθώς και 20.000 εκλογείς. Με απόφαση των τριών πέμπτων του συνόλου των βουλευτών ψηφίζεται ο νόμος για τα δημοψηφίσματα [άρθρο 81 παρ. 1 και 2 περιπτ. δ!].-

15.- Η **αυτοδιοίκηση** ασκείται μέσω των αντιπροσωπευτικών οργάνων της και με **τοπικά δημοψηφίσματα**. Οι αρχές και οι διαδικασίες για τη διεξαγωγή τοπικών δημοψηφισμάτων προβλέπονται από το νόμο, σύμφωνα με το άρθρο 151 παρ. 2 [άρθρο 108 παρ. 4]. Τα αντιπροσωπευτικά όργανα των βασικών οργανισμών της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι τα συμβούλια, τα οποία εκλέγονται κάθε τρία χρόνια, με

γενικές, άμεσες εκλογές και με μυστική ψηφοφορία. Εκτελεστικό όργανο της Κοινότητας ή του Δήμου είναι ο πρόεδρος ή ο Δήμαρχος, οι οποίοι εκλέγονται άμεσα από το λαό, με τον τρόπο που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου [άρθρο 109]. Αντιπροσωπευτικό όργανο της περιφέρειας είναι το περιφερειακό συμβούλιο. Οι Δήμοι και οι Κοινότητες αποστέλλουν μέλη της διοίκησής του στο περιφερειακό συμβούλιο ανάλογα με τον πληθυσμό τους, και σε κάθε περίπτωση, τουλάχιστον ένα μέλος. Οι Πρόεδροι των Κοινοτήτων και οι Δήμαρχοι είναι αυτοδικαίως μέλη του περιφερειακού συμβουλίου. Τα υπόλοιπα μέλη του εκλέγονται αναλογικά από τα αντίστοιχα συμβούλια με βάση τους καταλόγους δημοτικών συμβούλων των Κοινοτήτων ή Δήμων [άρθρο 110 παρ. 3].-

15.1.- Κάθε άμεσα εκλεγμένο όργανο βαθμίδας της τοπικής αυτοδιοίκησης μπορεί να **διαλυθεί ή καθαιρεθεί** με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου για σοβαρές παραβιάσεις του Συντάγματος ή των νόμων. Το όργανο που διαλύθηκε ή καθαιρέθηκε έχει δικαίωμα να **προσφύγει** στο Συνταγματικό Δικαστήριο μέσα σε δεκαπέντε ημέρες. Στην περίπτωση αυτή η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου **αναστέλλεται**. Εάν δεν ασκηθεί το δικαίωμα προσφυγής μέσα σε δεκαπέντε ημέρες ή εάν δεν ακυρωθεί η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου από το Συνταγματικό Δικαστήριο, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ορίζει την ημερομηνία των εκλογών για την αντίστοιχη βαθμίδα αυτοδιοίκησης [άρθρο 115].-

16.- Η δημοκρατία της Αλβανίας μπορεί να **μεταβιβάζει** με συμβάσεις σε **διεθνείς οργανισμούς κρατικές εξουσίες** επί συγκεκριμένων θεμάτων. Ο νόμος με τον οποίο κυρώνεται μια διεθνής σύμβαση ψηφίζεται με πλειοψηφία του συνόλου των βουλευτών. Η Βουλή **μπορεί** να αποφασίσει ότι η κύρωση παρόμοιας σύμβασης θα γίνει **με δημοψήφισμα**.-

17.- Το **Συνταγματικό Δικαστήριο** συγκαλείται μόνον με αίτηση και των πολιτών Οι αιτούντες μπορούν να υποβάλλουν αίτηση μόνον για ζητήματα για τα οποία έχουν **έννομο συμφέρον** [άρθρο 134 παρ. 1 περιπτ. ι! και παρ. 2].-

18.- Το **Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο** αποτελείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, τον Πρόεδρο του Ανωτάτου Δικαστηρίου, τον Υπουργό Δικαιοσύνης, τρεις Βουλευτές που εκλέγονται από τη Βουλή, καθώς και από εννέα Δικαστές όλων των βαθμίδων, οι οποίοι εκλέγονται από την Εθνική Δικαστική Συνδιάσκεψη. Τα εκλεγμένα μέλη ασκούν τα καθήκοντά τους για πέντε έτη χωρίς δικαίωμα άμεσης επανεκλογής [άρθρο 147].-

19.- Ο λαός, μέσω πενήντα χιλιάδων πολιτών με δικαίωμα ψήφου, έχει το δικαίωμα να προκαλέσει **διεξαγωγή δημοψηφίσματος** για την **ακύρωση ενός νόμου, όπως και** να ζητήσει από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος για **ζητήματα ιδιαίτερης σημασίας**. Η Βουλή μετά από πρόταση του ενός πέμπτου τουλάχιστον των βουλευτών ή μετά από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου μπορεί να θέσει σε δημοψήφισμα ένα ζήτημα ή ένα σχέδιο νόμου **με ιδιαίτερη σημασία**. Οι αρχές και οι διαδικασίες για τη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος καθώς και η εγκυρότητά του ορίζονται από το νόμο [άρθρο 150].-

19.1.- Ο νόμος που ψηφίζεται με δημοψήφισμα **εκδίδεται** από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. **Δεν μπορούν να τεθούν** σε δημοψήφισμα θέματα που σχετίζονται με την *εδαφική ακεραιότητα* της Δημοκρατίας της Αλβανίας, τον *περιορισμό των ελευθεριών και των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου*, τον *προϋπολογισμό*, τους *δασμούς και τις οικονομικές υποχρεώσεις* του κράτους, την *επιβολή και την άρση της κατάστασης ανάγκης*, την *κήρυξη πολέμου ή σύναψης ειρήνης* και την *αμνηστία*. Δημοψήφισμα για το ίδιο ζήτημα δεν μπορεί να επαναληφθεί πριν από την **παρέλευση τριών ετών από** τη διεξαγωγή του προηγούμενου [άρθρο 151].-

19.2.- Το Συνταγματικό Δικαστήριο εξετάζει **εκ των προτέρων τη συνταγματικότητα** των ζητημάτων που τίθενται σε δημοψήφισμα μέσα σε εξήντα ημέρες, κατά τα άρθρα 150 παρ. 1 και 2, 151 παρ. 2 και 3 και 177 παρ. 4 και 5. Ο χαρακτήρας των ζητημάτων ως σημαντικών, κατά το άρθρο 150 παρ. 1 και 2 **δεν αποτελεί αντικείμενο κρίσης** του Συνταγματικού Δικαστηρίου. Η ημερομηνία του δημοψηφίσματος ορίζεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας μέσα σε σαράντα πέντε ημέρες από την έκδοση της θετικής απόφασης του Συνταγματικού Δικαστηρίου ή από τη λήξη της προθεσμίας εντός της οποίας το Συνταγματικό Δικαστήριο έπρεπε να αποφανθεί. Τα δημοψηφίσματα διεξάγονται σε μία μόνον ημέρα [άρθρο 152].-

20.- Η **Κεντρική Επιτροπή Εκλογών** είναι μόνιμο όργανο που προετοιμάζει, εποπτεύει, διευθύνει και ελέγχει όλα τα θέματα που σχετίζονται με τις εκλογές και τα δημοψηφίσματα και εκδίδει τα αποτελέσματά τους [άρθρο 153]. Η Επιτροπή αποτελείται από επτά μέλη, τα οποία εκλέγονται με θητεία επτά ετών. Δύο μέλη εκλέγονται από τη Βουλή, δύο από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και τρία μέλη από το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο [άρθρο 154 παρ. 1].-

20.1.- **Έκτακτα μέτρα** μπορεί να επιβάλλονται **λόγω πολέμου, έκτακτης ανάγκης ή θεομηνιών** και ισχύουν για όσο χρόνο διαρκούν αυτές οι καταστάσεις. Οι αρχές που διέπουν τη δραστηριότητα των δημοσίων αρχών και ο βαθμός περιορισμού των δικαιωμάτων και ελευθεριών κατά την περίοδο καταστάσεων εκτάκτων μέτρων καθορίζονται με νόμο. Ο νόμος πρέπει να καθορίζει τις αρχές, τους τομείς και τον τρόπο αποζημίωσης για τις ζημιές που προκαλούνται από τον περιορισμό των δικαιωμάτων και ελευθεριών κατά τη λήψη εκτάκτων μέτρων.-

20.2.- Οι αποφάσεις που λαμβάνονται συνεπεία της λήψης εκτάκτων μέτρων πρέπει να είναι **ανάλογες** με το βαθμό κινδύνου και πρέπει να αποσκοπούν στην όσο το δυνατόν **γρηγορότερη αποκατάσταση** των συνθηκών ομαλής λειτουργίας του

Κράτους. Κατά τη διάρκεια των καταστάσεων εκτάκτων μέτρων δεν μπορεί να γίνονται αλλαγές **σε κανέναν** από τους ακόλουθους τομείς : στο *Σύνταγμα*, στους νόμους για τις βουλευτικές εκλογές και τα όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης καθώς και στους νόμους εκτάκτων μέτρων. Κατά την περίοδο εφαρμογής εκτάκτων μέτρων δεν μπορεί να διεξαχθούν εκλογές ή δημοψήφισμα και δεν μπορεί να εκλεγεί νέος Πρόεδρος της Δημοκρατίας. **Τοπικές εκλογές** μπορεί να **διεξαχθούν** μόνον εκεί όπου **δεν εφαρμόζονται** τα έκτακτα μέτρα [άρθρο 170].-

20.3.- Σε **περίπτωση ένοπλης επίθεσης εναντίον** της Δημοκρατίας της Αλβανίας, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, με αίτηση του Υπουργικού Συμβουλίου, κηρύσσει τη χώρα σε κατάσταση πολέμου. Σε περίπτωση **εξωτερικής απειλής ή υποχρέωσης για κοινή άμυνα** που απορρέει από διεθνή συμφωνία η Βουλή μετά από πρόταση του Προέδρου της Δημοκρατίας, κηρύσσει τη χώρα σε **κατάσταση πολέμου** και επιβάλλει **γενική ή μερική κατάσταση επιστράτευσης και αποστράτευσης** [άρθρο 171].-

20.4.- Σε **περίπτωση κινδύνου για το συνταγματικό καθεστώς και τη δημόσια ασφάλεια**, η Βουλή, μετά από αίτηση του Υπουργικού Συμβουλίου, μπορεί να επιβάλλει **κατάσταση έκτακτης ανάγκης** σε ένα τμήμα ή σε ολόκληρη την επικράτεια της χώρας. Η κατάσταση ανάγκης ισχύει για όσο χρονικό διάστημα διαρκεί ο κίνδυνος, σε καμμία όμως περίπτωση περισσότερο από εξήντα ημέρες.-

20.4.1.- Σε περίπτωση επιβολής κατάστασης έκτακτης ανάγκης οι **Ένοπλες Δυνάμεις** μπορεί να επεμβαίνουν για την αποκατάσταση της τάξης, **αποκλειστικά με απόφαση της Βουλής**, και μόνον όταν οι δυνάμεις της Αστυνομίας δεν είναι σε θέση να πράξουν τούτο. Η παράταση της προθεσμίας της έκτακτης καταστάσεως μπορεί να γίνεται μόνον με έγκριση της Βουλής ανά τριάντα ημέρες, για περίοδο όχι μεγαλύτερη από ενενήντα ημέρες [άρθρο 173]

21.- Η Βουλή μπορεί να αποφασίζει, με την απόφαση των δύο τρίτων των μελών της, να θέσει την **ψηφίση των προτάσεων αναθεώρησης του Συντάγματος σε δημοψήφισμα**. Η αναθεώρηση του Συντάγματος τίθεται σε ισχύ μετά από την επικύρωσή της με δημοψήφισμα, το οποίο διεξάγεται όχι αργότερα από εξήντα ημέρες από τη σχετική απόφαση της Βουλής. Η **συνταγματική αναθεώρηση που έχει ψηφιστεί, τίθεται σε δημοψήφισμα**, όταν το ζητήσει το ένα πέμπτο του συνόλου των βουλευτών. Νόμος που ψηφίστηκε με δημοψήφισμα εκδίδεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και τίθεται σε ισχύ την ημερομηνία που προβλέπει ο νόμος αυτός. Αναθεώρηση του Συντάγματος για το ίδιο ζήτημα δεν μπορεί να γίνει πρίν περάσει ένα έτος από την ημέρα της καταψήφισής της σχετικής πρότασης στη Βουλή και όχι νωρίτερα από την παρέλευση τριών ετών από την ημέρα καταψήφισής της με δημοψήφισμα [άρθρο 177 παρ. 4, 5, 7 και 8].-

Γ!

α!

22.- Από όλες τις παραπάνω μορφές και πρακτικές θα σταθούμε στα **θέματα**, για τα οποία το νέο Αλβανικό Σύνταγμα **αρνείται την διεξαγωγή** δημοψηφίσματος.-

22.1.- Από τη μια πλευρά, ρυθμίζονται και προβλέπονται θεσμοί και εκδοχές της δημοψηφισματικής δημοκρατίας, που διακρίνονται για την **ένταση** και την **ποιότητά** τους, αφού **διασταυρώνονται** με όλους σχεδόν τους συνταγματικούς θεσμούς και **διατρέχουν** όλα σχεδόν τα κεφάλαιά του συντάγματος [βλ. τα **μέρη** που αφορούν : τις θεμελιώδεις διατάξεις, τα δικαιώματα και τις ελευθερίες, την τοπική αυτοδιοίκηση, τις διεθνείς συμβάσεις, τη δικαστική εξουσία, τις εκλογές και τη βουλή, τα έκτακτα μέτρα, την αναθεώρηση του συντάγματος]. Σαν να είμαστε ενώπιον μιας θαρραλέας **καθετοποίησης της δημοψηφισματικής λειτουργίας**.-

22.2.- Από την άλλη, δε, πλευρά, το περιεχόμενο του **απαγορευμένου καταλόγου** μας προκαλεί εντύπωση. Υπάρχει μια περίεργη **συνάφεια** με την **ηγεμονία**. Το corpus και η λειτουργία της **μοναρχικής εξουσίας** είναι ακόμα πάλλουσες και ζωντανές. Με ποιόν, όμως, **αντιπαλεύει**; Με την εξουσία των φεουδαρχών ή με την κυριαρχία των πολιτών;

22.3.- Αυτή την εντύπωση θα αναπτύξουμε.-

β!

23.- Το νεοπαγές σύνταγμα της Αλβανικής πολιτείας, αναφανδόν, **πλειοδοτεί** υπέρ της δημοψηφισματικής δημοκρατίας. **Δεν καταφέρνει**, όμως, **να υπερβεί** τον ευρωπαϊκό θεσμικό μέσον όρο. Δεν αξιοποιεί ή/και περιορίζεται από το νεαρό της Δημοκρατίας αυτής. **Αρνείται [άρθρο 151]** τη θέση σε δημοψηφισματική κρίση και απόφαση των **θεμάτων**, που, αφ' ενός, αποτελούν την **πρώτη ύλη κάθε ηγεμονίας**.

Θέτει, δηλαδή, **εκτός πλουραλιστικής συζήτησης και απόφασης τα θέματα περί :**

- της Εδαφικής Ακεραιότητας της Δημοκρατίας της Αλβανίας,
- του Προϋπολογισμού,
- των Δασμών και των Οικονομικών Υποχρεώσεων του κράτους,
- της Επιβολής και της Άρσης της Κατάστασης Ανάγκης,
- της Κήρυξης Πολέμου ή Σύναψης Ειρήνης και
- της Αμνηστίας.-

Αφ' ετέρου θέτει εκτός συζήτησης όλα τα θέματα που άπτονται :

- του Περιορισμού των **Ελευθεριών** και των **Θεμελιωδών Δικαιωμάτων** του Ανθρώπου.-

24.- Επίσης, το Σύνταγμα, κατά την περίοδο εφαρμογής εκτάκτων μέτρων, **δεν** επιτρέπει να διεξαχθούν εκλογές ή δημοψήφισμα και **δεν** μπορεί να εκλεγεί νέος Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Τοπικές εκλογές μπορεί να διεξαχθούν **μόνον** εκεί, όπου **δεν** εφαρμόζονται τα έκτακτα μέτρα [άρθρο 170 παρ. 6].-

γ!

i!

25.- Υπάρχει και εκδηλώνεται, απεριφράστως, και όχι μόνον από την Αλβανική Πολιτεία, **έλλειψη εμπιστοσύνης σε βάρος του πολίτη**.-

25.1.- **Γιατί**, άραγε, ο πολίτης να μην μπορεί να θέσει, να συζητήσει και να αντιμετωπίσει τα ζητήματα : **α)** της εθνικής κυριαρχίας και εσωτερικής ασφάλειας, **β)** της εδαφικής ακεραιότητας και **γ)** των οικονομικών και φορολογικών υποχρεώσεων; **Γιατί** να μην έχει άμεσο και πρωτεύοντα λόγο, **ιδίως, όταν** οι συνθήκες, πολιτικές, οικονομικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές, είναι έκτακτες και οριακές; **Ποιά** πρόφαση επικαλούνται οι αυτόκλητοι κηδεμόνες; Έστω και οι δημοκρατικώς εκλεγμένοι; **Ποιός** είναι ο φόβος; **Ποιά** είναι η άρρητη αιτία; **Ποιό** το άφατο υπονοούμενο; **Μήπως** δεν είναι οι πολίτες ενημερωμένοι; **Μήπως** δεν είναι ικανοί; **Μήπως** δεν είναι γρήγοροι;

25.2.- Κι όμως, ελάχιστα χρειάζεται να σημειωθεί ότι υπάρχουν ιστορικές εποχές και **παραδείγματα πλήρους αυτεπιστασίας των πολιτών** ενός κράτους [: Αθηναϊκή Δημοκρατία].-

ii!

26.- Δημοκρατία σημαίνει ότι **ο λαός** παίρνει ο ίδιος τις **βασικές πολιτικές αποφάσεις**. Δήμος εστί ο κρατών. Ο λαός **αυτοκυβερνάται**, δεν αντιπροσωπεύεται. Υπάρχει και λειτουργεί η **αρχή της ταυτότητας μεταξύ κυβερνώντων και κυβερνωμένων** [Δημητρόπουλος, *Συνταγματικό Δίκαιο*, Θ/2001/208 επ., Μαυριάς, *Συνταγματικό Δίκαιο*, 2004/138 επ.]. Δημοκρατία σημαίνει **κυριαρχία του λαού πάνω στο λαό**. Ο ίδιος ο λαός **σχηματίζει τις πολιτικές αποφάσεις** [Χρυσόγονος, *Συνταγματικό Δίκαιο*, 2003:234 επ.]. Η άμεση δημοκρατία είναι η μόνη μορφή ουσιαστικής δημοκρατίας. Είναι η δημοκρατία με την **κυριολεξία του όρου**. Η

δημοκρατία, λοιπόν, έχει ως ιστορικά αναγκαία βάση την **πολιτική συνείδηση όλων των πολιτών** και όλων των φορέων δημοσίων λειτουργημάτων **μέσω** της ενεργούς συμμετοχής [Τσάτσος, *Συνταγματικό Δίκαιο*, 1994/166].-

iii!

27.- Εντεύθεν, το Αλβανικό Σύνταγμα βρίσκεται ανάμεσα στη **δύση** και την **ανατολή** δύο (2) παγκόσμιων ιστορικών - συνταγματικών **εποχών** :

27.1.- Από τη μία, η, μέχρι πρότινος ήκιστα δημοφιλής [Χρυσόγονος, ό.π., 2003:227], **δημοκρατία** και τα **ανθρώπινα δικαιώματα**. Τα τελευταία θεσμοποιήθηκαν ύστερα από το ύστατο, έως σήμερα, **crescendo** του σοβιετικού, φασιστικού και ναζιστικού **εγκλήματος** σε βάρος του διαφορετικού [: εβραίου, ομοφυλόφιλου, τσιγγάνου, ελευθερόφρονα] συνανθρώπου. Εξόρκιζαν, γάρ, το κακό! Τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου, η ελευθερία, η ζωή, η αξιοπρέπεια, η έκφραση, η εργασία, η οικογένεια, η περιουσία, εκ της φύσεώς τους **δεν είναι δεκτικά απονομής** από έτερον. Είναι **ιδιότητες** - δικαιώματα **αυτόθροα** και **συμφυή** με κάθε άνθρωπο. **Δεν** είναι μονάδες συμπληρωματικές και επίκτητες, αλλά **αυτοδύναμες** και **ενιαίες** με τον άνθρωπο. Ab ovo, ab initio και ad infinitum. Επί των θεμελιωδών, άρα, δικαιωμάτων δημοψήφισμα δεν χωρά.-

27.2.- Από την άλλη, ο ηγεμών προσδιορίζεται και καθορίζεται από την χωρική έκταση **και επέκταση της εξουσίας και των εσόδων** του και από το «δικαίωμα» ζωής και θανάτου επί των **υπηκόων** του. **Κηρύσσει** πόλεμο, **συνάπτει** ειρήνη, **διορίζει** και **απολύει** τους ανώτατους δημόσιους λειτουργούς, **επιβάλλει** φόρους, **χορηγεί** φοροαπαλλαγές, **απονέμει** χάρη, **εξαιρεί** συγκεκριμένα πρόσωπα από την εφαρμογή των νόμων, **καθορίζει** τα μέτρα και τα σταθμά. «*Τα γνωρίσματα αυτά της κυριαρχίας είναι **αδιαίρετα**, αφού αλλιώς επικρατεί **αταξία** στο κράτος*» [J.

Bodin, *Les six livres de la republique*, 1583 (ανατύπωση 1961), κεφ. Ι, 10 και ΙΙ,1, όπως παρατίθεται από Χρυσογόνο, ό.π., 2003:228].-

27.2.1.- Είναι λίαν ανατριχιαστική και ύποπτη η **ταύτιση** των «*αδιαίρετων*» δικαιωμάτων του κλασσικού ηγεμόνος με τα **απαγορευμένα** θέματα προς δημοψήφισμα. **Μήπως**, αν ετίθετο σε δημοψήφισμα, θα επικρατούσε αταξία στο κράτος;

28.- Ο Αλβανός συνταγματικός νομοθέτης, με τη σειρά του - όπως και κάθε άλλος ευρωπαϊός νομοθέτης, στέκεται, προς το παρόν, **περιδεής** ενώπιον αυτής της σύγκρουσης. Καταφάσκει, εκών – άκων, στα στεγανά διαμερίσματα, που κληροδοτεί ο ευρωπαϊκός συνταγματικός πολιτισμός. Βρίσκεται ανάμεσα σε συμπληγάδες. Από τη μία μεριά το βαθύ κράτος, η πρωτογενής εξουσία του ηγεμόνος και από την άλλη τα ενιαία και αρραγή ανθρώπινα δικαιώματα.-

29.- Ωστόσο, κανένας πολίτης και κανένας άνθρωπος **δεν μπορεί** να έχει αρμοδιότητα να αποφασίσει για την ελευθερία, τη ζωή, την εργασία, την αξιοπρέπεια, την δημιουργία και την περιουσία του άλλου συμπολίτη ή/και συνανθρώπου του. Και αντιθέτως, κάθε πολίτης και συμπολίτης έχει **δικαίωμα** και έχει **αρμοδιότητα** να σκέπτεται, να συζητά **και** να συναποφασίζει για την έκταση και την επέκταση του κράτους του, για τα έσοδα και τα έξοδα του κράτους, για τα πολιτικά εγκλήματα.-

30.- Η Αλβανική Πολιτεία βρίσκεται, στο ίδιο πεδίο συνταγματικής **αλληλεπίδρασης**, **στην ίδια αρένα** με τους υπολοίπους παίχτες της ευρωπαϊκής ιστορίας. Οι απαντήσεις, οι προτάσεις και οι θέσεις του Αλβανικού Συντάγματος διαθέτουν τη δύναμη και τη ζωτικότητα της **διαλεκτικής με τον χωρόχρονο** : **α)** της Αλβανίας, **β)** της Ευρώπης και γ) του Κόσμου.-

30.1.- **Θα μπορούσε** αλλιώς να είχε προβλέψει, αλλιώς να είχε νομοθετήσει.-

30.2.- Μπορεί αλλιώς να προβλέψει, αλλιώς να νομοθετήσει, αλλιώς να λειτουργήσει.-

31.- Η **διακυβέρνηση** της πολιτείας είναι, πάντοτε, εκ φύσεως και αυτή, **ανοικτή στις επιλογές, άλλοτε των πολιτών και άλλοτε των υπηκόων.** Ο Ηρόδοτος [*Ιστορίαι, Γ', Θάλεια, 80*] έχει τη γνώμη **να αφήσουμε** την ηγεμονία και να αυξήσουμε την ισχύ του λαού, διότι εν γαρ τω πολλώ ένι τα πάντα [: διότι στον λαό στηρίζονται όλα]. Ίσως, και αυτό φαίνεται να είναι οριστικό, δεν είναι τόσο κακή ιδέα.-

Δ!

Παράρτημα

1.- Τα σχετικά του νεοπαγούς Συντάγματος άρθρα [από τη μτφρ. Τ.Π. Γιοχάλα και Δ.Φ. Αλβανόγλου] έχουν ως εξής :

1.1.- Στο «**Μέρος πρώτο – Θεμελιώδεις διατάξεις**»

Το άρθρο 2 παρ. 1 και 2 :

1. «*Η κυριαρχία στη δημοκρατία της Αλβανίας ανήκει στον λαό*».-
2. «*Ο λαός ασκεί την κυριαρχία μέσω των εκπροσώπων του ή άμεσα*».-

Το άρθρο 4 παρ. 3 :

«*Οι διατάξεις του συντάγματος είναι άμεσης εφαρμογής εκτός από τις περιπτώσεις που το σύνταγμα ορίζει διαφορετικά*».-

Το άρθρο 9 παρ. 1 :

«*Τα πολιτικά κόμματα ιδρύονται ελεύθερα. Η οργάνωσή τους πρέπει να συνάδει προς τις δημοκρατικές αρχές*».-

Το άρθρο 13 :

«*Η τοπική αυτοδιοίκηση στη Δημοκρατία της Αλβανίας στηρίζεται στην αρχή της αποκέντρωσης και ασκείται με βάση την αρχή της τοπικής αυτονομίας*».-

1.2.- Στο «**Μέρος δεύτερο – Θεμελιώδη δικαιώματα και Ελευθερίες του Ανθρώπου - Κεφάλαιο δεύτερο**»

Το άρθρο 22 παρ. 1, 2 και 3 :

1. «*Η ελευθερία της έκφρασης προστατεύεται*».-
2. «*Η ελευθερία του τύπου, της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης προστατεύεται*».-
3. «*Απαγορεύεται η προληπτική λογοκρισία στα μέσα μαζικής ενημέρωσης*».-

1.2.1.- Στο «**Μέρος δεύτερο – Θεμελιώδη δικαιώματα και Ελευθερίες του Ανθρώπου - Κεφάλαιο τρίτο – Ελευθερίες και Πολιτικά Δικαιώματα**»

Το άρθρο 45 παρ. 1 :

«*Κάθε πολίτης που έχει συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας του την ημέρα των εκλογών έχει το δικαίωμα να εκλέγει και να εκλέγεται*».-

Το άρθρο 46 :

«*Καθένας έχει δικαίωμα να συμμετέχει σε συλλογικές οργανώσεις που επιδιώκουν νόμιμο σκοπό*».-

Το άρθρο 47 :

«*Η ελευθερία των ειρηνικών και άοπλων συναθροίσεων καθώς και η συμμετοχή σε αυτές προστατεύεται*».-

Το άρθρο 48 :

«*Καθένας, μόνος ή μαζί με άλλους, μπορεί να απευθύνει αναφορές, προσφυγές ή παρατηρήσεις στα δημόσια όργανα, που είναι υποχρεωμένα να απαντούν μέσα στις προθεσμίες και τις προϋποθέσεις που ορίζει ο νόμος*».-

1.2.2.- Στο «**Μέρος δεύτερο – Θεμελιώδη δικαιώματα και Ελευθερίες του Ανθρώπου - Κεφάλαιο τέταρτο – Οικονομικές, Κοινωνικές και Πολιτισμικές Ελευθερίες και Δικαιώματα**»

Το άρθρο 50 :

«*Οι εργαζόμενοι έχουν δικαίωμα να συνενώνονται ελεύθερα σε συνδικαλιστικές οργανώσεις για την προάσπιση των επαγγελματικών τους συμφερόντων*».-

Το άρθρο 51 :

«*Το δικαίωμα απεργίας των εργαζομένων για θέματα εργασιακών σχέσεων προστατεύεται*».-

1.3.- Στο «Μέρος τρίτο – Εκλογές – Βουλευτική περίοδος - Κεφάλαιο
δεύτερο»

Το άρθρο 64 :

1. «*Η Βουλή αποτελείται από εκατόν σαράντα βουλευτές. Εκατό βουλευτές εκλέγονται άμεσα σε μονοεδρικές εκλογικές περιφέρειες με παραπλήσιο αριθμό εκλογέων. Σαράντα βουλευτές εκλέγονται από τα ψηφοδέλτια των κομμάτων ή/και των συνασπισμών των κομμάτων ανάλογα με την κατάταξή τους στο πρώτο γύρο των εκλογών*».-
2. «*Ο γενικός αριθμός των βουλευτών κάθε κόμματος ή/και συνασπισμού κομμάτων πρέπει να είναι κατά το δυνατόν ανάλογος με τις έγκυρες ψήφους που έλαβαν σε όλη την επικράτεια στον πρώτο γύρο των εκλογών*».-
3. «*Τα κόμματα που λαμβάνουν λιγότερο από 2,5 % και οι συνασπισμοί των κομμάτων που λαμβάνουν λιγότερο από 4% των εγκύρων ψήφων σε όλη την επικράτεια στο πρώτο γύρο των εκλογών δεν εκλέγουν βουλευτές από τα αντίστοιχα κομματικά ψηφοδέλτια*».-

Το άρθρο 68 παρ. 1 :

«*Υποψήφιοι βουλευτές προτείνονται μόνο από τα πολιτικά κόμματα, από τους συνασπισμούς των κομμάτων και από τους εκλογείς*».-

1.3.1- Στο «Μέρος τρίτο – Εκλογές – Βουλευτική περίοδος - Κεφάλαιο
τέταρτο»

Το άρθρο 81 παρ. 1 και 2 περιπτ. δ! :

«*Δικαίωμα πρότασης νόμου έχει το Υπουργικό Συμβούλιο, κάθε βουλευτής καθώς και 20.000 εκλογείς*».-
«*Με απόφαση των τριών πέμπτων του συνόλου των βουλευτών ψηφίζονται [α...γ] δ. ο νόμος για τα δημοψηφίσματα [ε...θ]*».-

1.4.- Στο «Μέρος έκτο – Τοπική αυτοδιοίκηση»

Το άρθρο 108 παρ. 4 :

«*Η αυτοδιοίκηση ασκείται μέσω των αντιπροσωπευτικών οργάνων της και με τοπικά δημοψηφίσματα. Οι αρχές και οι διαδικασίες για τη διεξαγωγή τοπικών δημοψηφισμάτων προβλέπονται από το νόμο, σύμφωνα με το άρθρο 151 παρ. 2*».-

Το άρθρο 109 :

1. «*Τα αντιπροσωπευτικά όργανα των βασικών οργανισμών της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι τα συμβούλια, τα οποία εκλέγονται κάθε τρία χρόνια, με γενικές, άμεσες εκλογές και με μυστική ψηφοφορία*».-
2. «*Εκτελεστικό όργανο της Κοινότητας ή του Δήμου είναι ο πρόεδρος ή ο Δήμαρχος, οι οποίοι εκλέγονται άμεσα από το λαό, με τον τρόπο που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου*».-

Το άρθρο 110 παρ. 3 :

«Αντιπροσωπευτικό όργανο της περιφέρειας είναι το περιφερειακό συμβούλιο. Οι Δήμοι και οι Κοινότητες αποστέλλουν μέλη της διοίκησής του στο περιφερειακό συμβούλιο ανάλογα με τον πληθυσμό τους, και σε κάθε περίπτωση, τουλάχιστον ένα μέλος. Οι Πρόεδροι των Κοινοτήτων και οι Δήμαρχοι είναι αυτοδικαίως μέλη του περιφερειακού συμβουλίου. Τα υπόλοιπα μέλη του εκλέγονται αναλογικά από τα αντίστοιχα συμβούλια με βάση τους καταλόγους δημοτικών συμβούλων των Κοινοτήτων ή Δήμων».-

Το άρθρο 115 :

1. *«Κάθε άμεσα εκλεγμένο όργανο βαθμίδας της τοπικής αυτοδιοίκησης μπορεί να διαλυθεί ή καθαιρεθεί με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου για σοβαρές παραβιάσεις του Συντάγματος ή των νόμων».-*
2. *«Το όργανο που διαλύθηκε ή καθαιρέθηκε έχει δικαίωμα να προσφύγει στο Συνταγματικό Δικαστήριο μέσα σε δεκαπέντε ημέρες. Στην περίπτωση αυτή η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου αναστέλλεται».-*
3. *«Εάν δεν ασκηθεί το δικαίωμα προσφυγής μέσα σε δεκαπέντε ημέρες ή εάν δεν ακυρωθεί η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου από το Συνταγματικό Δικαστήριο, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ορίζει την ημερομηνία των εκλογών για την αντίστοιχη βαθμίδα αυτοδιοίκησης».-*

1.5.- Στο «Μέρος έβδομο – Κανονιστικές πράξεις και Διεθνείς Συμβάσεις

– Κεφάλαιο δεύτερο»

Το άρθρο 123 :

1. *«Η δημοκρατία της Αλβανίας μπορεί να μεταβιβάζει με συμβάσεις σε διεθνείς οργανισμούς κρατικές εξουσίες επί συγκεκριμένων θεμάτων».-*
2. *«Ο νόμος με τον οποίο κυρώνεται μια διεθνής σύμβαση ψηφίζεται με πλειοψηφία του συνόλου των βουλευτών».-*
3. *«Η Βουλή μπορεί να αποφασίσει ότι η κύρωση παρόμοιας σύμβασης θα γίνει με δημοψήφισμα».-*

1.6.- Στο «Μέρος όγδοο – Συνταγματικό δικαστήριο»

Το άρθρο 134 παρ. 1 περιπτ. ι! και παρ. 2 :

1. *«Το συνταγματικό Δικαστήριο συγκαλείται μόνον με αίτηση : [α...θ,] ι.) των πολιτών».-*
2. *«Οι αιτούντες των εδαφίων στ, ζ, θ και ι της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου μπορούν να υποβάλλουν αίτηση μόνον για ζητήματα για τα οποία έχουν έννομο συμφέρον».-*

1.7.- Στο «Μέρος ένατο – Τα Δικαστήρια»

Το άρθρο 147 :

«Το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο αποτελείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, τον Πρόεδρο του Ανωτάτου Δικαστηρίου, τον Υπουργό Δικαιοσύνης, τρεις Βουλευτές που εκλέγονται από τη Βουλή, καθώς και από εννέα Δικαστές όλων των βαθμίδων, οι οποίοι εκλέγονται από την Εθνική Δικαστική Συνδιάσκεψη. Τα εκλεγμένα μέλη ασκούν τα καθήκοντά τους για πέντε έτη χωρίς δικαίωμα άμεσης επανεκλογής».-

1.8.- Στο «Μέρος ενδέκατο - Το δημοψήφισμα»

Το άρθρο 150 :

1. *«Ο λαός, μέσω πενήντα χιλιάδων πολιτών με δικαίωμα ψήφου, έχει το δικαίωμα να προκαλέσει διεξαγωγή δημοψηφίσματος για την ακύρωση ενός νόμου, όπως και να ζητήσει από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος για ζητήματα ιδιαίτερης σημασίας».-*

2. *«Η Βουλή μετά από πρόταση του ενός πέμπτου τουλάχιστον των βουλευτών ή μετά από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου μπορεί να θέσει σε δημοψήφισμα ένα ζήτημα ή ένα σχέδιο νόμου με ιδιαίτερη σημασία».-*

3. *«Οι αρχές και οι διαδικασίες για τη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος καθώς και η εγκυρότητά του ορίζονται από το νόμο».-*

Το άρθρο 151 :

1. *«Ο νόμος που ψηφίζεται με δημοψήφισμα εκδίδεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας».-*

2. *«Δεν μπορούν να τεθούν σε δημοψηφίσματα θέματα που σχετίζονται με την εδαφική ακεραιότητα της Δημοκρατίας της Αλβανίας, τον περιορισμό των ελευθεριών και των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου, τον προϋπολογισμό, τους δασμούς και τις οικονομικές υποχρεώσεις του κράτους, την επιβολή και την άρση της κατάστασης ανάγκης, την κήρυξη πολέμου ή σύναψη ειρήνης και την αμνηστία».-*

3. *«Δημοψήφισμα για το ίδιο ζήτημα δεν μπορεί να επαναληφθεί πριν από την παρέλευση τριών ετών από τη διεξαγωγή του προηγούμενου».-*

Το Άρθρο 152 :

1. *«Το Συνταγματικό Δικαστήριο εξετάζει εκ των προτέρων τη συνταγματικότητα των ζητημάτων που τίθενται σε δημοψήφισμα μέσα σε εξήντα ημέρες, κατά τα άρθρα 150 παρ. 1 και 2, 151 παρ. 2 και 3 και 177 παρ. 4 και 5».-*

2. *«Ο χαρακτήρας των ζητημάτων ως σημαντικών, κατά το άρθρο 150 παρ. 1 και 2 δεν αποτελεί αντικείμενο κρίσης του Συνταγματικού Δικαστηρίου».-*

3. *«Η ημερομηνία του δημοψηφίσματος ορίζεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας μέσα σε σαράντα πέντε ημέρες από την έκδοση της θετικής*

απόφασης του Συνταγματικού Δικαστηρίου ή από τη λήξη της προθεσμίας εντός της οποίας το Συνταγματικό Δικαστήριο έπρεπε να αποφανθεί. Τα δημοψηφίσματα διεξάγονται σε μία μόνον ημέρα».-

1.9.- Στο «Μέρος δωδέκατο – Κεντρική επιτροπή των εκλογών»

Το άρθρο 153 :

«Η Κεντρική Επιτροπή Εκλογών είναι μόνιμο όργανο που προετοιμάζει, εποπτεύει, διευθύνει και ελέγχει όλα τα θέματα που σχετίζονται με τις εκλογές και τα δημοψηφίσματα και εκδίδει τα αποτελέσματά τους».-

Το άρθρο 154 παρ. 1 :

«Η Επιτροπή αποτελείται από επτά μέλη, τα οποία εκλέγονται με θητεία επτά ετών. Δύο μέλη εκλέγονται από τη Βουλή, δύο από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και τρία μέλη από το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο».-

1.10.- Στο «Μέρος δέκατο έκτο – Έκτακτα μέτρα»

Το άρθρο 170

1. «Έκτακτα μέτρα μπορεί να επιβάλλονται λόγω πολέμου, έκτακτης ανάγκης ή θεομηνιών και ισχύουν για όσο χρόνο διαρκούν αυτές οι καταστάσεις».-
2. «Οι αρχές που διέπουν τη δραστηριότητα των δημοσίων αρχών και ο βαθμός περιορισμού των δικαιωμάτων και ελευθεριών κατά την περίοδο καταστάσεων εκτάκτων μέτρων καθορίζονται με νόμο».-
3. «Ο νόμος πρέπει να καθορίζει τις αρχές, τους τομείς και τον τρόπο αποζημίωσης για τις ζημιές που προκαλούνται από τον περιορισμό των δικαιωμάτων και ελευθεριών κατά τη λήψη εκτάκτων μέτρων».-
4. «Οι αποφάσεις που λαμβάνονται συνεπεία της λήψης εκτάκτων μέτρων πρέπει να είναι ανάλογες με το βαθμό κινδύνου και πρέπει να αποσκοπούν στην όσο το δυνατόν γρηγορότερη αποκατάσταση των συνθηκών ομαλής λειτουργίας του Κράτους».-
5. «Κατά τη διάρκεια των καταστάσεων εκτάκτων μέτρων δεν μπορεί να γίνουν αλλαγές σε κανένα από τους ακόλουθους τομείς : στο Σύνταγμα, στους νόμους για τις βουλευτικές εκλογές και τα όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης καθώς και στους νόμους εκτάκτων μέτρων».-
6. «Κατά την περίοδο εφαρμογής εκτάκτων μέτρων δεν μπορεί να διεξαχθούν εκλογές ή δημοψήφισμα και δεν μπορεί να εκλεγεί νέος Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Τοπικές εκλογές μπορεί να διεξαχθούν μόνον εκεί όπου δεν εφαρμόζονται τα έκτακτα μέτρα».-

Το άρθρο 171 :

1. «Σε περίπτωση ένοπλης επίθεσης εναντίον της Δημοκρατίας της Αλβανίας, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, με αίτηση του Υπουργικού Συμβουλίου, κηρύσσει τη χώρα σε κατάσταση πολέμου».-

2. «Σε περίπτωση εξωτερικής απειλής ή υποχρέωσης για κοινή άμυνα που απορρέει από πρόταση του Προέδρου της Δημοκρατίας, κηρύσσει τη χώρα σε κατάσταση πολέμου και επιβάλλει γενική ή μερική κατάσταση επιστράτευσης και αποστράτευσης».-

Το άρθρο 173 :

1. «Σε περίπτωση κινδύνου για το συνταγματικό καθεστώς και τη δημόσια ασφάλεια, η Βουλή, μετά από αίτηση του Υπουργικού Συμβουλίου, μπορεί να επιβάλλει κατάσταση έκτακτης ανάγκης σε ένα τμήμα ή σε ολόκληρη την επικράτεια της χώρας. Η κατάσταση ανάγκης ισχύει για όσο χρονικό διάστημα διαρκεί ο κίνδυνος, σε καμμία όμως περίπτωση περισσότερο από εξήντα ημέρες».-

2. «Σε περίπτωση επιβολής κατάστασης έκτακτης ανάγκης οι Ένοπλες Δυνάμεις μπορεί να επεμβαίνουν για την αποκατάσταση της τάξης, αποκλειστικά με απόφαση της Βουλής, και μόνον όταν οι δυνάμεις της Αστυνομίας δεν είναι σε θέση να πράξουν τούτο».-

3. «Η παράταση της προθεσμίας της έκτακτης καταστάσεως μπορεί να γίνεται μόνον με έγκριση της Βουλής ανά τριάντα ημέρες, για περίοδο όχι μεγαλύτερη από ενενήντα ημέρες».-

1.11.- Στο «Μέρος δέκατο έβδομο – Αναθεώρηση του Συντάγματος»

Το Άρθρο 177 παρ. 4, 5, 7 και 8 :

4. «Η Βουλή μπορεί να αποφασίζει, με την απόφαση των δύο τρίτων των μελών της, να θέσει την ψήφιση των προτάσεων αναθεώρησης του Συντάγματος σε δημοψήφισμα. Η αναθεώρηση του Συντάγματος τίθεται σε ισχύ μετά από την επικύρωσή της με δημοψήφισμα, το οποίο διεξάγεται όχι αργότερα από εξήντα ημέρες από τη σχετική απόφαση της Βουλής».-

5. «Η συνταγματική αναθεώρηση που έχει ψηφιστεί, τίθεται σε δημοψήφισμα, όταν το ζητήσει το ένα πέμπτο του συνόλου των βουλευτών.

7. «Νόμος που ψηφίστηκε με δημοψήφισμα εκδίδεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και τίθεται σε ισχύ την ημερομηνία που προβλέπει ο νόμος αυτός.

8. «Αναθεώρηση του Συντάγματος για το ίδιο ζήτημα δεν μπορεί να γίνει πριν περάσει ένα έτος από την ημέρα της καταψήφισης της σχετικής πρότασης στη Βουλή και όχι νωρίτερα από την παρέλευση τριών ετών από την ημέρα καταψήφισής της με δημοψήφισμα».-
